

Obrisi novog sustava upravljanja sukobom interesa u Hrvatskoj

Uvodničar: Duje Prkut

Projekt „Zajedno protiv korupcije“ financiraju:

Sukob interesa i korupcija

- Neupravljeni sukob interesa smanjuje troškove korupcije
- Sukob interesa je plodno tlo za korupciju
 - RH: velik broj realnih slučajeva korupcije u svojoj osnovi ima neupravljeni sukob interesa
- Sukob interesa \neq korupcija
 - nije svaki slučaj sukoba interesa korupcija, niti je svaka korupcija sukob interesa
 - instrumenti, ciljevi i mjere politike upravljanja sukobom interesa se razlikuju od onih antikorupcijske politike

Sukob interesa i javno povjerenje

Profesionalno obavljanje službenih dužnosti

ostvarenje interesa svih građana

javni interes

povjerenje građana

Neprofesionalno obavljanje službenih dužnosti

ostvarenje interesa jednog ili skupine građana

privatni ili posebni interes

pad povjerenja građana

Kulturni kod u Hrvatskoj

■ **Klijentelistički kod:**

- Prežici parohijalne tradicijske kulture
- Iskustvo komunističke vladavine
- Iskustvo autoritarnog režima
- Boljke tranzicijskog perioda
- Institucionalna kultura tajnosti

■ **Formalni i neformalni procesi donošenja odluka:**

- Vidljiva formalna razina odlučivanja
- Skrivena, stvarna, neformalna razina odlučivanja

■ **Dugotrajne, sustavne i otporne korupcijske aktivnosti koje počivaju na razvijenim klijentelističkim mrežama**

Trenutni pristup u Hrvatskoj

- **“Kriminalizacija” sukoba interesa**
 - Odluka Ustavnog suda
 - Usmjerenost na stroge sankcije i stroge instrumente
- **Zakon o sprječavanju sukoba interesa obuhvaća samo dužnosnike**
 - Ne postoje nedvosmisleni kriteriji, niti konačan popis dužnosnika
 - trenutna javna rasprava o sukobu interesa: negativne posljedice za osvještavanje javnosti i dužnosnika o ovom problemu
- **Ciljevi izmjena: “dekriminalizacija” + zahvaćanje SVIH javnih funkcija, uključujući i vanjske dionike**
- **Željeni ishod: razgradnja klijentelističkih odnosa**

Što je sukob interesa?

*Sukob interesa je situacija u kojoj privatni interes **ima** utjecaj, **doima se da ima** utjecaj, ili se **pretpostavlja da bi u budućnosti mogao imati** utjecaj, na ostvarenje javnog interesa u obavljanju službene dužnosti, kroz narušavanje poželjnih načela obavljanja javnih funkcija (nepriistranost, objektivnost, profesionalnost, transparentnost, osobna i politička odgovornost).*

➤ **Stvarni, percipirani i potencijalni**

Zakonom zahvatiti SVE javne funkcije

- **Propisivanje obaveze izrade institucionalno specifičnih sustava upravljanja sukobom interesa**
 - ✓ Radni procesi, institucionalni i pravni okvir, etička pitanja, realne situacije sukoba interesa se razlikuju od institucije do institucije
 - ✓ **Povjerenstvo osigurava kvalitetu**
 - ✓ Participativni proces izrade etičkih kodeksa
 - ✓ Obveza preciznih provedbenih mehanizama
 - ✓ Obaveza evaluacije sustava upravljanja sukobom interesa
 - ✓ Reorganizacija radnih procesa / reformski procesi

Povjerenstvo osigurava kvalitetu

- Zakonom urediti odnos Povjerenstva i specifičnih sustava upravljanja sukobom interesa
 - Davanje smjernica, savjeta i prijedloga
 - Mogućnost intervencije: obavezne upute, uvrštavanje novih instrumenata, izmjene odluka etičkih tijela, itd...
 - Neophodno s obzirom na sklonost javnih tijela izigravanju reformskih procesa

Participativni proces izrade etičkih kodeksa

- Zakonom propisati minimalne standarde ovog procesa
- Uključiti one na koje se propis odnosi, ali i ostale relevantne dionike
 - Prilika za kritičku samorefleksiju o vlastitoj profesiji, te prilika sa suočavanjem s "pogledom izvana"
 - Doprinosi **internalizaciji** novodogovorenih etičkih standarda stvarajući osjećaj vlasništva nad dokumentom i svim pratećim procesima - manje vjerojatnost da će ostati mrtvo slovo na papiru
- Stvara podlogu za **veću učinkovitost mekih instrumenata** koji se baziraju na samopodvrgavanju i osviještenosti o problemu sukoba interesa

Reorganizacija radnih procesa / reformski procesi

- Mora postojati spremnost na izmjene ukoliko se ukaže potreba (uslijed uvođenja novih instrumenata ili detekcije korupcijskih rizika)
 - Npr. izmjene internih akata koji normiraju proces donošenja odluka kako bi omogućili samoisključenje u slučaju prepoznavanja situacije sukoba interesa
 - Npr. stvarati pretpostavke da upravljanje sukobom interesa bude jedan od budućih elemenata evaluacije zaposlenika

Mogući instrumenti za dužnosnike

■ Izjava o relevantnim interesima

- Ispunjava se prilikom preuzimanja dužnosti
- Imovinska kartica + deklariranje relevantnih nefinancijskih interesa “**imovinsko-interesne kartice**”
- Samoprocjena o relevantnosti privatnih interesa s obzirom na javnu funkciju (npr. poslovne aktivnosti bračnog druga)
- Mora postojati nadzor i provjera imovinskih kartica
- Osmišljavanje zasebnog postupka kontrole u kojeg su uključene relevantne državne institucije
- **moгуća dva stupnja deklariranja – generalno i specifično**

■ Nespojivost vlasništva

- prijenos upravljačkih prava (rjeđe korišten)
- prodaja vlasničkih udjela (često korišten)

Mogući instrumenti za dužnosnike

■ Raspolaganje povlaštenim informacijama

- zakonom normirati zabranu raspolaganja i otkrivanja povlaštenih informacija
- etičkim kodeksima definirati realne oblike pojavnosti ovih informacija u svrhu osvještavanja dužnosnika

■ Registar poslovnih sastanaka

- može značajno doprinijeti razgradnji klijentelističkih odnosa
- može potaknuti dužnosnike na promišljanje o primjerenosti njihovih neformalnih kontakata

■ Samoisključenje iz procesa donošenja odluka

- Samoprocjena i osviještenost o problemu sukoba interesa, pravovremena reakcija

Povjerenstvo sankcionira dužnosnike

- Treba postojati **širok raspon sankcija te široko diskrecijsko pravo Povjerenstva** – sankcija razmjerna propustu
- Povjerenstvo mora moći **odlučiti o postojanju sukoba interesa**, a ne samo o postojanju kršenja zakonskih odredbi
- Veći fokus **staviti na meke sankcije** (poput javne isprike, plaćenih oglasa, sazivanja konferencije za medije i sl.)

Mogući instrumenti za službenike

- Široka primjena samoisključenja iz procesa odlučivanja
- Politika primanja darova
- Naknadno zaposlenje
- Reformski procesi:
 - Reforma državne uprave odgađana, no nužno provesti one reformske procese koji će omogućiti razvoj sustava upravljanja sukobom interesa
- **Edukacija i participativna izrada etičkih kodeksa**

Mogući instrumenti za pravosuđe i državno odvjetništvo

■ Suci:

- obveza deklariranja interesne povezanosti sa strankama u sporu
- zadržavanje instrumenta imovinskih kartica

■ Najviši rang sudaca i državnih odvjetnika:

- deklariranje relevantnih interesa (ponajprije neformalnih kontakata s poslovnom i političkom elitom)

■ Oslanjanje na **samoregulaciju i inovativnost “iznutra”** s obzirom na visoku autonomiju pravosuđa

■ Pitanje (ne)ustavnog osiguranja kvalitete od strane Povjerenstva - **uloga i suradnja s DSV-om?**

E: gong@gong.hr

W: www.gong.hr

FB: www.facebook.com/gong.hr

Twitter: @GONG_hr